بررسی ابعاد فردی - اجتماعی دکتر شریعتی در «رادیکال ۳»

پنجمین قسمت از مجموعه برنامه «رادیکال ۳» با موضوع ابعاد شخصیتی دکتر علی شریعتی امروز ساعت ۱۹ و ۱۵ دقیقه از شبکه سه سیما پخش می‌شود.
به گزارش جام جم، در این برنامه دانشجویان میزبان دکتر محمدمهدی اسماعیلی، استاد و هیات علمی دانشگاه تهران خواهند بود و حجت‌الاسلام دکتر عبدالحسین خسروپناه، استاد حوزه و دانشگاه در خصوص موضوع برنامه صحبت می‌کند. پخش کلیپی تصویری همراه سخنان دکتر علی شریعتی و همچنین نریشن گرافیک در مورد شرح احوال و تاثیرات اجتماعی ایشان از بخش‌های دیگر این برنامه است.
گفتنی است برنامه دانشجویی رادیکال ۳ کاری از گروه اجتماعی شبکه سه سیماست که با حضور استادان دانشگاه و کارشناسان خبره عرصه فرهنگ و سیاست به بررسی موضوعات و دغدغه‌های فرهنگی - اجتماعی دانشجویان می‌پردازد. این برنامه با اجرا و کارشناسی سجاد بلوکات، کارگردانی علی اثباتی و نویسندگی محمد کردلو، پنجشنبه‌ها بعد از اخبار ورزشی ساعت ۱۹ روانه آنتن شبکه سه می‌شود.

چاوش همایونی / جام جم

گفت‌وگوی جام جم با مهدی سالم، مدیر شبکه امید

تولید برای نوجوانان بسیار پیچیده است

نوشین مجلسی
رسانه

شاید بتوان گفت مدت‌هاست برنامه‌ای برای نوجوانان نداریم که نامش در خاطرمان مانده باشد. برنامه‌ای که با نوجوان امروز ارتباط برقرار کند و حرفش را رك و البته در فضایی صمیمانه بزند. تلاش‌هایی که صورت گرفته یا از یك سو به سمت بحث‌های کارشناسانه سر خورده و به برنامه‌ای درباره نوجوان بدل شده است یا آنقدر بی‌خاصیت و کسل‌کننده بوده که نتوانسته است در بازار داغ شبکه‌های اجتماعی مجازی و رسانه‌های رنگارنگ جایی در دل مخاطب نوجوان برای خود باز کند. در این برهوت، شبکه امید سال ۹۶ به صورت رسمی افتتاح شد تا از الف تا یای آن برای نوجوان باشد. مهدی سالم، مدیر جوان این شبکه به دفتر روزنامه جام جم آمد تا در گفت‌وگویی ضمن بررسی عملکرد شبکه‌اش در این چند ساله به چرایی توقف برنامه‌های خوب نوجوانانه سیما در دهه گذشته و پرسش‌هایی از این دست پاسخ دهد.

در فصل مدارس زمان طلایی برای شما وقتی است که نوجوانان از مدرسه به خانه بازمی‌گردند.

دقیقا. احتمالا میزان مخاطب شبکه‌های دیگر ساعت ۹ و ۱۰ شب زیاد می‌شود، اما این برای ما حدود ساعت ۳ بعدازظهر است. برنامه‌های ویژه بعد از ساعت مدارس در بیشتر کشورهای جهان وجود دارد. آنها متناسب با فرهنگ خود مجموعه‌هایی دارند که بچه‌ها بعد از مدرسه به آنجا می‌روند و تفریح و وقت‌گذرانی می‌کنند تا والدینشان از سر کار برگردند؛ ما نمی‌خواهیم این فرهنگ را ترویج دهیم و مایلیم بچه‌ها در کانون گرم خانواده باشند پس برای نوجوانان یك برنامه ویژه ترکیبی تا غروب آفتاب و اذان مغرب تعریف کرده‌ایم، ولی چون هنوز نهایی نشده است، اسمش را نمی‌آورم. تهیه‌کنندگان با سابقه و خوشنامی پشت کار هستند، کسانی که نوجوانان قدیم با کارهای آنان خاطرات خوبی دارند.

جای تولید نمایشی در شبکه امید خالی به نظر می‌رسد؛ تقریبا می‌شود گفت سریال و فیلم مختص نوجوانان نداریم.

تولیدش نیست اما تامین چرا. شبکه‌های یك، دو، سه و پنج بودجه تولید فیلم و سریال دارند. شبکه ما چنین امکانی ندارد، نه بودجه‌اش را داریم و نه ساختارش را. ما طرح فیلم‌ها و سریال‌هایی که می‌خواهیم را تعیین می‌کنیم و به سیما فیلم می‌دهیم تا این آثار را تولید کند و برای پخش به ما بدهد. از طرف دیگر سریال‌سازی خیلی پرهزینه است. تقریبا هر دقیقه سریال برابر با ۳۰ دقیقه برنامه تولیدی ترکیبی شبکه است. پس وقتی چنین کار پرهزینه‌ای انجام می‌شود ترجیح مدیران این است از شبکه‌ای پخش شود که پوشش بیشتری دارد. سطح پوشش شبکه امید حدود ۶۵ تا ۷۰ درصد کشور است. ان‌شاءا... این میزان افزایش پیدا می‌کند و ما در حوزه تولید فیلم و سریال هم ورود پیدا می‌کنیم. البته عید نوروز امسال به طور مشترك با مرکز کرمان سریال خانه مادری را تولید کردیم که در شب‌های رمضان روی آنتن رفت.

می‌شود بیشتر از ظرفیت مراکز استان‌ها استفاده کرد؟

ما با مراکز استان‌ها ارتباط خوبی داریم. برنامه بارنك که الان در حال پخش است، برنامه‌ای است که با مشارکت مراکز استان‌ها تولید می‌شود. در سری جدید این برنامه دارد کار مشترك صورت می‌گیرد، دیگر نقش شبکه صرفا تامین نیست و در تولید هم همکاری می‌کنیم. قاعدتا همکاری با مراکز استان‌ها در سریال‌سازی هم برای ما به صرفه‌تر است. شبکه امید برای تولید مسابقه نبرد ربات‌ها به مرکز کرمان رفته و این برنامه یکی از مسابقات خاص تلویزیون است. در آبان‌ماه مسابقه مشابهش در هندوستان برگزار می‌شود. دوستان شکبه امید به این مسابقات می‌روند و تطابق کیفی می‌دهند تا اگر لازم باشد از برگزیدگان مسابقات هندوستان در اسفندماه استفاده کنیم.

با توجه به این‌که تولیدات نمایشی مختص نوجوان در سیما و سینما کم است، اگر شبکه امید بتواند این امر را در دست بگیرد، فرصت خوبی را برای خود فراهم کرده است.

دستور رئیس سازمان مبنی بر تولید آثار نمایشی ویژه نوجوان حرف شما را تایید می‌کند. راه‌اندازی شبکه امید اصلا براساس نامه نوجوانان اتفاق افتاد. باید اضافه کنم در جشنواره کودك و نوجوان هم که باید آثار مربوط به این دو مقطع سنی وجود داشته باشد، آثار ویژه نوجوان کمتر است.

البته مقصود و تاکیدم برنامه برای نوجوان است نه درباره او.

دقیقا در این مورد تولیدات بسیار کم داریم. ما در آثار مختلف می‌گردیم تا آنها را به حوزه نوجوان ربط دهیم و بچسبانیم. سال گذشته پویانمایی‌هایی مثل فهرست مقدس و فیلشاه داشتیم که کارهای خوبی بودند. در کشور ما جا افتاده است که پویانمایی مختص کودکان است، ولی باید به محتوا نگاه کرد. مثلا فکر می‌کنم فهرست مقدس حتی برای نوجوان هم سنگین باشد. روابط عاشقانه‌ای که در این فیلم نشان داده می‌شود چندان برای نوجوان مناسب نیست.

به چرایی راه‌اندازی شبکه امید اشاره کردید، ماجرای درخواست نوجوانان چیست؟

اردیبهشت ۹۵ اعضای اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزان نزد رهبر معظم انقلاب رفتند و مطالبه‌ای کردند. گفتند بزرگ‌ترها و کودکان برنامه دارند، اما چرا ما نوجوانان برنامه نداریم. حضرت آقا بعد از آن گفتند برای نوجوانان برنامه‌سازی هنرمندانه شود. جرقه‌های شکل‌گیری شبکه امید این‌گونه زده شد؛ در سال ۹۶ شبکه را به صورت رسمی افتتاح کردیم و ۱۳ مرداد اولین سالگرد آن را جشن گرفتیم.

چقدر با نوجوانان در ارتباط هستید؟

اتحادیه انجمن‌های اسلامی نوجوانان جزو مجموعه‌های همراه و همپای ماست. آقای تاریخی، دبیرکل این انجمن و دوستانشان ارتباط نزدیکی با شبکه دارند و ما تقریبا هر هفته برنامه‌هایمان را با یکدیگر بررسی می‌کنیم. در کشور چند مجموعه مثل اتحادیه، کانون پرورش فکری کودك و نوجوان، سازمان دانش‌آموزی، بسیج دانش‌آموزی و شبکه امید هستند که در حوزه کودك فعالند. به صورت دوره‌ای با یکدیگر جلسه داریم و با هم برنامه‌ریزی می‌کنیم. من الان جزو هیات‌مدیره کانون پرورشی هم شده‌ام. در جلسه‌ای از این دوره‌ها، آن گروه از دانش‌آموزان که این نامه را نوشته بودند نیز حضور داشتند و مطالباتشان را از صداوسیما بیان کردند و ما عده‌ای از آنان را پیش آقای علی عسگری بردیم تا خواسته‌هایشان را به ایشان هم منتقل کنند. عده‌ای دیگر را هم پیش آقای میرباقری بردیم تا آنجا هم حرفشان را بزنند. آرمان‌خواهی این عزیزان از رسانه ملی بسیار دیدنی است. خیلی جالب است که بدون هیچ خودسانسوری حرف خود را می‌زنند و آنچه را می‌خواهند، می‌گویند. ماه گذشته هم کنگره اتحادیه انجمن اسلامی دانش‌آموزان بود که آقای پورحسین، قائم‌مقام آقای میرباقری در این جلسه حضور داشتند و پاسخ نوجوانان را دادند. ارتباط بین بدنه رسانه‌ای کشور با نوجوانان برقرار شده است. ما از نوجوانان برای اجرای برنامه‌ها هم استفاده می‌کنیم و آنان را جلوی دوربین می‌آوریم. کسانی هستند در این چند سال نوجوانی خود را با ما طی کرده‌اند و مقابل دوربین شبکه امید قد کشیده‌اند. از این راه استعدادهای خوبی را برای آینده رسانه ملی پرورش می‌دهیم.

ما خاطره خوبی از نیمرخ داریم و به نظر اغلب ما اتفاق ویژه‌ای بود، اما بعد از این برنامه و به طور کلی بعد از سال ۸۰ در حوزه برنامه‌های نوجوان شاهد افت بودیم. چرا؟

برخی می‌گویند چون تهیه‌کنندگان سراغ این موضوع نرفتند، اما واقعیت صرفا این نیست. بحث اصلی این است که ما در دوره‌ای حق رای را برای ۱۵ سال به بالا قائل بودیم. در آن برهه که نیمرخ اوج می‌گیرد، زمانی است که نوجوانان حق رای داشتند و متاسفانه از زمانی که حق رای از نوجوانان گرفته شد، سرمایه‌گذاری گروه‌های سیاسی و بالطبع تولیدات رسانه‌ای برای این سن کم شد و عوامل و امکاناتی که در این حوزه فعالیت داشتند جذب گروه‌های سنی دیگر شدند و ما شاهد بودیم در سایر گروه‌های سنی وضعیت بهتر شد. خدا را شکر وضع برنامه‌سازی کودك بهتر است. برای نوجوانان هم حدود سه سال است دارد اتفاق‌های تازه‌ای می‌افتد و ان‌شاءا... بیشتر هم می‌شود. الان در حال جذب تهیه‌کنندگان و هنرمندان جوان هستیم که وارد عرصه تولید در شبکه امید شوند. نمی‌توان انتظار داشت فضایی که در آن نه متخصصی وجود دارد، نه برایش سرمایه‌گذاری می‌شود و نه جایی از آن حمایت می‌کند بسرعت رشد کند. الان مگر وزارت ارشاد چقدر برای کارهای نوجوان هزینه می‌کند؟ البته آقای ایل بیگی از وقتی به فارابی آمده‌اند در حال پیگیری و همکاری با ما هستند و جلسات متعدد برگزار می‌کنند تا چرخه کار نوجوان شکل بگیرد.

الان مسلما فضا با سال‌های گذشته فرق می‌کند و شما رقبای جدی هم دارید.

بله. رقبای ما شبکه‌های اجتماعی، فضای مجازی و بازی‌های رایانه‌ای است. نوجوان مدتی را در مدرسه می‌گذراند، زمانی را هم به خواب و درس اختصاص می‌دهد و زمان محدودی برای استفاده از رسانه‌ها برایش باقی می‌ماند. در این زمان تلویزیون رقیب جدی چون فضای مجازی دارد. به این رقیب سخت، برهوت کارشناسی و محتوا و همچنین آسیب‌های سنین نوجوانی را هم اضافه کنید. پس ما موظفیم کارهای هنرمندانه، جذاب و دقیق ارائه کنیم.

از آسیب‌های اجتماعی که متوجه نوجوانان است صحبت کردید. آمار بزهکاری در این سنین کم نیست؛ برای همکاری با متولیان کاهش این آسیب‌ها و جرایم برنامه‌ای دارید؟

اصرار دارید از رسانه به چالش برسید! متاسفانه وزارت آموزش و پرورش مهم‌ترین متولی این امر است. پژوهش‌هایش را در اختیار سایر ارگان‌ها و نهادها قرار نمی‌دهد. البته دوستان در این وزارتخانه همکاری خوبی با ما دارند، اما مقصودم این است وقتی همه می‌گویند آمار نوجوانان آسیب دیده بالاست، این را از کجا می‌گویند؟! اگر بحث به این سمت و سو کشیده شود حرف‌های زیادی می‌شود گفت.

می‌شود از یك زاویه دیگر به این موضوع نگاه کرد. ماجرا این است همه ارگان‌ها باید در کاهش این آسیب‌ها تلاش کنند، اما متاسفانه تلاش جدی برای این امر صورت نمی‌گیرد و همه می‌گویند ما برای نوجوان یك شبکه راه‌اندازی کرده‌ایم و انگار همین را کافی می‌دانند.

پس بگذارید با این نگاه بگویم الان نهادهای مختلف کشور مثل سپاه، نیروی انتظامی، بهزیستی و... سمت ما آمده‌اند و از ما پرسیده‌اند دارید چه می‌کنید. این دوستان با ما جلسه گذاشته‌اند و خواهان حل این مشکلات هستند. اما متاسفانه ما مبانی نظری درستی نداریم و گاهی حتی نمی‌دانیم با نوجوان ۱۵ ساله در مورد مسائل جنسی اش باید چگونه حرف بزنیم.

برای جوانان، برنامه‌های تلویزیونی وجود دارد که در سال‌های اخیر کمی روشن‌تر به این مسائل می‌پردازند، اما برای نوجوان نه. چرا؟

همین که ما وارد بحث‌های این چنینی در مورد نوجوانان بشویم صدای چه کسانی در می‌آید؟ موج‌های رسانه‌ای، غربی‌ها و... . متاسفانه کسانی که متولیان طرز تفکر خاصی هستند جلوی ما جبهه‌گیری می‌کنند. این آدم‌ها در کشور هستند و نمی‌گذارند مبانی اسلامی- اعتقادی به آسانی پیاده شود. اسلام در این زمینه‌ها خیلی مضامین روشنفکرانه‌ای دارد. من هرگز نمی‌گویم کسی را در ۱۵ سالگی و به طور کلی نوجوانی مجبور به ازدواج کنیم. چنین چیزی را ابدا ترویج نمی‌دهیم. مثلا نمی‌گوییم دختری که در این سن ازدواج کرده حتما باید به خانه همسر برود، بچه‌دار شود و به تحصیلش لطمه بزند. به جایش عقدهای بلندمدت می‌تواند اتفاق بیفتد. الان مگر می‌شود منکر روابط دوست دختر و دوست پسر شد!؟ پس باید راهکار شرعی برای این نیاز ارائه کرد. اگر این بستر را فراهم نکنیم نتیجه‌اش می‌شود مخفی کاری نوجوان. کسی نیست برای نوجوان این چیزها را توضیح دهد. خوب‌هایشان که می‌توانند جلوی خود را بگیرند در دانشگاه با فضای تازه‌ای مواجه می‌شوند که هیچ آمادگی برای ورود به آن ندارند. دیگر پدر و مادر هم کنارشان نیستند و مجبور می‌شوند از گروه همسالانشان تجربه کسب کنند. تازه‌ای کاش از گروه همسالانش راهنمایی می‌گرفتند، الان جواب سوال‌هایشان را در تلگرام و اینستاگرام پیدا می‌کنند که واقعا فاجعه است و متناسب با ویژگی سنی آنان نیست. ای کاش می‌شد بیشتر در این زمینه ورود کنیم. اعترافم این است که در شبکه امید آن‌طور که باید به این مسائل وارد نشده‌ایم. باید به دوره بلوغ و احکام آن بیشتر بپردازیم. آموزش و پرورش دارد در این زمینه زحمت می‌کشد، اما آیا ما به عنوان رسانه ملی نباید بیشتر وارد عمل شویم؟ متاسفانه تعداد کمی روان‌شناس می‌شناسم که در حوزه نوجوان تخصص دارند مثلا الان از حاج آقا تراشیون یا خانم دکتر فردوسی کمك می‌گیریم.

مدتی است در جامعه چند اتفاق تلخ را شاهد بودیم که یك سر آن به نوجوان می‌رسید. مثل خودکشی دو دختر نوجوان در اصفهان، ماجرای مدرسه معین، کشته شدن ستایش به دست یك نوجوان و... . مسلما کم کاری از سوی نهادهای مختلف این اتفاق‌ها را رقم زده است و نمی‌شود گفت یك شبکه می‌تواند جلوی این حوادث را بگیرد، اما شما به سهم خود قبل و بعد از این اتفاقات چه کرده‌اید؟

یکی از کارهایی که قبل از افتتاح رسمی شبکه امید کردم این بود که با رئیس سابق کانون اصلاح و تربیت کشور صحبت کردم. ایشان پرونده ستایش را به طور کامل برایم شرح داد و من با طرفین یعنی کارشناسان و مدافعان پرونده صحبت کردم. نوجوان قاتل در جایی از حرف‌هایش گفته بود تو را خدا به نوجوانان بگویید این‌قدر به اینستاگرام و... نروند. همین من را به این روز انداخت. فردای روزی که پرونده مدرسه معین مطرح شد ما به صورت گسترده در شبکه امید به آسیب‌شناسی این موضوع پرداختیم. در مورد خودکشی آن دختران هم کارشناسان ما در شبکه خبر صحبت کردند و در برنامه‌های مختلف شبکه خودمان هم به آن پرداختیم. موضوعاتی هم هست که ما نیز مثل شما برای بیانشان محدودیت داریم. گاهی می‌خواهیم از یك فساد جلوگیری کنیم، اما به گونه‌ای آن را مطرح می‌کنیم که به جای جلوگیری از منکر، باعث ترویجش می‌شویم. باید به حرفی که می‌خواهیم بزنیم توجه داشته باشیم، اما به تاثیر آن باید بیشتر نگاه کنیم. مثال خوبی هست که می‌گوید وقتی سرتان درد می‌کند به سرتان آمپول نمی‌زنید. وقتی مساله بدحجابی در جامعه است، موضوع فقط آن‌گونه که به نظر می‌رسد نیست. این از جای دیگر نشأت گرفته است؛ مثلا ما دچار بزه اجتماعی در روابط دختر و پسر هستیم. دلیلش چیست؟ دلیلش کاهش اعتمادبه‌نفس بین دختران است. پایه معضلات اجتماعی می‌شود مسائل اجتماعی و پایه مسائل اجتماعی می‌شود مسائل فرهنگی. چرخه علمی‌اش این است.

برای همین دخترانی که می‌گویید، رسانه چه کرده است؟ می‌دانید برنامه‌های ویژه نوجوانان کم است و برنامه‌ای که نوجوانان دختر در آن نقش داشته باشند، خیلی کمتر.

دقیقا. برای همین است که برنامه‌ای برای دختران ساختیم، چون می‌دانیم این مساله باید از نظر فرهنگی حل شود. کسی که عملیات رسانه‌ای می‌کند نباید جار بزند. یکی از اولویت‌های ما همین است که متناسب با ذائقه دخترها برنامه تولید کنیم. برنامه‌های انگیزشی، هیجانی مناسب پسرها داشتیم، ولی برای دختران نه. مسابقه‌ها و بازی‌های ما دخترانه و پسرانه بوده و حالا مسابقه اقلیما که بزودی روی آنتن می‌رود کاملا دخترانه است و تقریبا هشت ماه برایش پیش تولید داشتیم. همان‌طور که می‌دانید کار ساختن برای دختر خانم‌ها خیلی سخت است. در واقع می‌توانم بگویم تولید اثر برای نوجوانان سخت ،برای دختران خیلی سخت و برای دختران نوجوان خیلی سخت‌تر و پیچیده‌تر است. الان کمتر کسی را در کشور داریم که در این زمینه تخصص داشته باشد. خیلی گشتیم تا روان‌شناسان و کارشناسان این عرصه یعنی تولید ویژه نوجوانان دختر را بیابیم.
یك جُنگ شبانه هم داریم برای دختر خانم‌ها برنامه‌ریزی می‌کنیم. یك جوی که متاسفانه الان در اجتماع وجود دارد این است که دختران را بی‌عرضه قلمداد می‌کنند و در فضای مجازی هشتگ می‌زنند دختر است دیگر... . به دخترها انگ می‌زنند در صورتی که دختران توانمند بسیاری در حوزه‌های مختلف داریم که از چشم دور ماندند و ما می‌خواهیم آنها را بیاوریم و نمایش دهیم.

اولویت‌های امید

مکث

مهدی سالم، مدیر شبکه امید: مسابقه‌ها و کارهای گروهی یکی از جذابیت‌های ویژه دوره نوجوانی است. ما الان بیشترین حجم تولیدمان در حوزه مسابقات است. این اولویت ماست. یکی دیگر از اولویت‌های ما ترویج ورزش میان نوجوانان است. قبل از افتتاح شبکه امید تعداد مسابقات ورزشی نوجوانان که از شبکه‌های مختلف سیما پخش می‌شد، به این حجم نبود. ما مسابقات مدارس را پوشش و زنگ ورزش را ادامه دادیم. به مدارس مختلف رفتیم و بخش‌های ورزشی ضبط کردیم. معاونت تربیت‌بدنی و سلامت آموزش و پرورش ارتباط خیلی نزدیکی با ما دارد. الان تقریبا همه مسابقات و المپیادهای ورزشی و علمی دانش‌آموزی را پوشش می‌دهیم. مسابقات المپیك نوجوانان را هم به صورت زنده پوشش دادیم و برایش جلسات کارشناسی برگزار کردیم.

در این مصاحبه می‌خوانید:

راهنما

- راه‌اندازی شبکه امید براساس درخواست نوجوانان اتفاق افتاد.
- در کشور ما جا افتاده که انیمیشن مختص کودکان است، ولی باید به محتوا نگاه کرد.
- تولید اثر برای نوجوانان سخت، برای دختران خیلی سخت و برای دختران نوجوان خیلی سخت‌تر و پیچیده‌تر است.
- متاسفانه تعداد کمی روان‌شناس می‌شناسم که در حوزه نوجوان تخصص دارند.
- باید به دوره بلوغ و احکام آن بیشتر بپردازیم.
- آیا منِ شبکه امید توانسته‌ام برنامه‌ای بسازم که نوجوانان همین حرف‌هایی که در مدارس به من می‌زنند را روی آنتن بیان کنند؟
- تعدادی از موضوعات هست که ما مثل شما برای بیانشان محدودیت داریم.
- بعضی از آموزش‌ها در حالی که برای کودك و زیر ۱۵سال سم است برای بالای ۱۵سال لازم است.